

Запитання – відповідь

Валентина Білик

Головний юрисконсульт
юридичного департаменту
Національного банку України

Практичні питання банківської діяльності

Чи може банк закрити рахунки суб'єктів господарювання, які вже припинили свою діяльність, але на рахунках яких залишилися кошти?

Відповідно до статті 33 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб – підприємців” юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам – правонаступникам у результаті злиття, приєднання, поділу, перетворення (реорганізації) або в результаті ліквідації за рішенням, прийнятим засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженим ними органом, за судовим рішенням або за рішенням органу державної влади, прийнятим у випадках, передбачених законом. Юридична особа є такою, що припинилася, з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи.

Пункт 20.1 глави 20 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 передбачає, що банк, зокрема, має право закрити поточний рахунок юридичної особи на підставі документа, виданого державним реєстратором у порядку, встановленому законодавством України, який підтверджує державну реєстрацію припинення юридичної особи.

Що ж до коштів, то у разі, якщо за ними не звертається власник, вони мо-

жуть бути віднесені до безхазяйного майна. Відповідно до статей 335 та 344 Цивільного кодексу України безхазяйною є річ, яка не має власника або власник якої невідомий. Безхазяйні рухомі речі можуть набуватися у власність за набувальною давністю, для рухомих речей цей строк настає через 5 років із часу закінчення позовної давності.

Чи може банк списувати кошти з рахунку клієнта в оплату зобов'язань перед банком?

Згідно з частиною другою статті 1071 Цивільного кодексу України грошові кошти можуть бути списані з рахунку клієнта без його розпорядження на підставі рішення суду, а також у випадках, встановлених законом чи договором між банком і клієнтом.

Згідно з частиною дев'ятою статті 49 Закону України “Про банки і банківську діяльність” у разі несвоечасного погашення кредиту або відсотків за його користування банк має право видавати наказ про примусову оплату боргового зобов'язання, якщо це передбачено угодою.

Отже, у разі несвоечасного погашення позичальником кредиту або відсотків за його користування банк має право на підставі наказу про примусову оплату боргового зобов'язання списувати кошти з рахунків боржника лише у випадку, якщо це передбачено договором між ними. Порядок видачі наказу про примусову оплату боргового зобов'язання має бути передбаченим внутрішніми положеннями банку.

Банк має право списувати кошти з поточних/вкладних рахунків боржника в разі, якщо валюта рахунку збігається з валютою зобов'язань боржника. Списання коштів із поточних/вкладних рахунків у валюті, яка не збігається з валютою зобов'язань боржника, здійснюється лише у випадку та

в порядку, передбаченому договором між ними. Так, пунктом 14 глави 2 розділу IV Положення “Про порядок та умови торгівлі іноземною валютою”, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281, передбачено, що уповноважений банк має право без отримання від клієнта заяви про купівлю іноземної валюти або банківських металів здійснювати операції з купівлі/обміну (конвертації) іноземної валюти або банківських металів на потреби, визначені в розділі II цього положення, якщо в договорах (про відкриття непокритого акредитива, про надання гарантії, кредитних, про інвестиційну діяльність) між клієнтом та уповноваженим банком клієнт доручає банку здійснити купівлю/обмін (конвертацію) іноземної валюти або банківських металів.

Чи можна включати у картку зі зразками підписів і відбитка печатки більше одного зразка відбитка підпису та печатки?

Вимоги до картки зі зразками підписів та відбитка печатки передбачені главою 18 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (надалі – Інструкція). Пунктом 18.8 глави 18 Інструкції передбачено, що у картку, подану юридичною особою, обов'язково включається зразок відбитка печатки. Додатком 2 до Інструкції передбачено зразок Картки зі зразками підписів та відбитка печатки в якій зокрема зазначено: “Наводимо зразки підписів і відбитка печатки, які просимо вважати обов'язковими під час здійснення операцій за поточним рахунком_____”.

Враховуючи сказане вище, вважа-

емо, що всі підписи та всі печатки, зазначені в картці зі зразками підписів та відбитка печатки, повинні бути на кожному розрахунковому документі, що оформляється клієнтом.

Водночас варто наголосити, що законодавство України не містить обмежень щодо кількості карток зі зразками підписів та відбитка печатки, а тому вважаємо, що банк та клієнт мають право самостійно визначитись із можливістю оформлення кількох карток зі зразками підписів та відбитків печаток клієнта у різних випадках.

Оформлення та застосування додаткових карток можуть бути передбачені у внутрішніх положеннях банку та у договорі на розрахунково-касове обслуговування.

Який порядок повернення коштів у разі, якщо товар був оплачений із використанням платіжної картки через мережу Інтернет та не був доставлений або покупець передумав його купувати?

Загальний порядок регулювання відносин купівлі-продажу передбачений главою 54 Цивільного кодексу України. Пунктом 22 “Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833, передбачено, що розрахунки за продані товари та надані послуги можуть здійснюватися готівково та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) відповідно до законодавства. Як

сказано в пункті 21 зазначеного порядку, суб’єкт господарювання зобов’язаний забезпечити можливість використання спеціальних платіжних засобів під час здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) відповідно до законодавства.

Порядок та умови здійснення операцій із використанням спеціальних платіжних засобів передбачені в Положенні “Про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням”, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 30.04.2010 р. № 223 (надалі – Положення).

Відповідно до пункту 1.4 глави 1 Положення спеціальний платіжний засіб – платіжна картка, мобільний платіжний інструмент, інший платіжний інструмент, що виконує функцію засобу ідентифікації, за допомогою якого держатель цього інструменту здійснює платіжні операції з рахунку платника або банку, а також інші операції, встановлені договором.

Главою 2 Положення визначено умови видачі спеціального платіжного засобу. Зокрема, емітент зобов’язаний під час видачі спеціального платіжного засобу надати клієнту договір, правила використання спеціального платіжного засобу і тарифи банку. В договорі повинні бути передбачені види платіжних операцій, які клієнт має право здійснювати з використанням спеціального платіжного засобу, правила та максимальний строк їх виконання, а також порядок обслуговування рахунку (за дебетовою, дебетово-кредитною або кредитною схемою,

розміри гарантійного забезпечення та/або незнижувального залишку коштів на рахунку, порядок кредитування клієнта, порядок встановлення курсу продажу, обміну або конвертації іноземної валюти тощо).

Крім того, пунктами 7.3 та 7.4 глави 7 Положення передбачено, що під час здійснення операцій із використанням спеціальних платіжних засобів у системах електронної торгівлі (комерції), Інтернет-банкінгу, мобільного банкінгу та інших системах дистанційного обслуговування допускається формування в електронній формі документа за операцією з використанням спеціального платіжного засобу за умови доставки його клієнту. Документи за операціями з використанням спеціальних платіжних засобів мають статус первинного документа і можуть бути використані під час урегулювання спірних питань.

Відповідно до статті 30 Закону України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” переказ вважається завершеним із моменту зарахування суми переказу на рахунок отримувача або її видачі йому в готівковій формі.

Таким чином, усі питання щодо умов та строків повернення грошових коштів продавцем покупцю мають вирішуватись між сторонами договору купівлі-продажу.

Кошти можуть бути повернуті, зокрема на рахунок, доступ до якого здійснюється із застосуванням платіжної картки, шляхом переказу від продавця до покупця, з урахуванням режиму рахунку.

Рецензія/

Добрий помічник фахівцям банківської сфери

Банківська система: навч. посібник / [М.І.Крупка, Є.М.Андрущак, І.В.Барилук та ін.]; за ред. доктора економічних наук, професора М.І.Крупки. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. – 510 с.

Автори посібника “Банківська система”, підготовленого викладачами кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка для бакалаврів галузі “Економіка і підприємництво”, поставили перед собою нелегке завдання – дослідити проблеми мікрорівня через призму і в контексті макроекономічних проблем, показати їх у взаємозв’язку,

відобразити при цьому як специфіку вітчизняного банківського сектору, так і, враховуючи глобалізаційні процеси у фінансовому просторі, основні риси банківських систем інших країн та міжнародної банківської системи в цілому.

На наш погляд, структура посібника логічна і послідовна, матеріал викладено в доступній формі, при цьому автори не спрощують наукової

проблеми і не уникають питань, які трактуються неоднозначно.

Книга складається з чотирнадцяти тем, які формують три розділи. Перший розділ присвячено теоретичним основам функціонування банківської системи. Тема 1 обґрунтовує місце банківського сектору в структурі фінансової системи держави, знайомить студента з основами банківництва, особливостями функціонуван-